

Dorota Jońska-Amanowicz

Dział Udostępniania i Przechowywania Nowych Druków Zwartych
Zakład Narodowy im. Ossolińskich

Ossolińskie archiwum Władysława Bartoszewskiego. Księgozbiór

Profesor Władysław Bartoszewski, który był członkiem Rady Kuratorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu od roku 1998, sukcesywnie przekazywał ZNIO swoje zbiory. Pierwsze dary trafiły do Ossolineum już w 1961 roku¹. Wśród nich znalazły się między innymi druki zwarte w liczbie ok. 1049 woluminów, co przekłada się na podobną liczbę sygnatur. Książki te, będące pierwszą częścią daru Profesora, trafiły do Magazynu Druków Zwartych Ossolineum na przestrzeni wielu lat i otrzymywały kolejne sygnatury wynikające z kolejności w inwentarzu, formatu oraz innych kryteriów.

Z kolei w roku 2004 do Ossolineum trafił dar Władysława i Zofii Bartoszewskich, który został wpisany do odrębnej książki akcesyjnej darów W. i Z. Bartoszewskich, a poszczególne egzemplarze książek na etapie gromadzenia zostały oznaczone literą „B” (skrót od „Bartoszewski”) w celu odróżnienia tych pozycji od innych tego typu nabytków. Ta partia darowizny została wpisana do inwentarzy bibliotecznych w jednym bloku sygnaturowym i – niezależnie od formatu – jest przechowywana w tym samym miejscu w magazynie (il. 5). Są to wydawnictwa z prywatnych zbiorów państwa Bartoszewskich i obejmują ponad 5324 sygnatury (5356 woluminów.).

¹ *Księga darczyńców Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, red. M. Pękalska, Wrocław 2017, s. 107.

5. Książki z daru
Władysława
i Zofii Bartoszewskich
w magazynie.

Wszystkie druki zwarte, które znalazły się w Bibliotece Ossolineum, a pochodzą z darów profesora Bartoszewskiego (łącznie ok. 6405 woluminów, co stanowi ok. 0,66% całości księgozbioru według stanu na dzień 20 lutego 2022), można podzielić także na kilka grup zbiorów. Ich różnorodność wynika z ciekawej biografii Profesora, z mnogości jego zainteresowań, a także z wykonywanej pracy oraz posiadania szerokiego kręgu znajomych i przyjaciół, których książki gromadził.

Pokażną część kolekcji przekazanej Ossolineum stanowią prace związane z II wojną światową. Są to zarówno wydawnictwa źródłowe, jak i liczne opracowania dotyczące sytuacji panującej w owym czasie na ziemiach polskich. Nie sposób pisać o darze Profesora i jego żony bez wspomnienia o ich licznych zbiorach dotyczących Warszawy, a wśród nich kolekcjach

prac Juliusza W. Gomulickiego² czy Konrada Zawadzkiego. Interesującą pozycją jest egzemplarz pracy J.W. Gomulickiego *Aleje czarów* z 2000 roku z dedykacją autora dla Konrada Zawadzkiego³.

Z Warszawą związane są liczne prace dotyczące powstania 1944 roku. To opracowania historyczne – jak opracowania samego Profesora na temat np. prasy powstańczej⁴ czy *Kronika ważniejszych wydarzeń Powstania Warszawskiego*⁵ lub autorski egzemplarz publikacji zatytułowanej właśnie *Powstanie Warszawskie* z prezentacją multimedialną, wydanej w Warszawie w 2009 roku⁶. Wśród wielu opracowań znaleźć można zarówno polsko-, jak i obcojęzyczne⁷. Pozycji poruszających temat powstania warszawskiego jest wśród książek W. Bartoszewskiego o wiele więcej. Z pewnością do ciekawszych należy specjalna edycja *Powstańczych epizodów* z dołączoną płytą CD, na której znajduje się zapis dźwiękowy z powstania w formie 65 minisłuchowisk. Wydawnictwo ukazało się w 2014 roku jako edycja specjalna⁸.

W kolekcji znajdują się też liczne tytuły dotyczące ruchu oporu na ziemiach polskich, takie jak *Polskie Państwo Podziemne: 1939–1945* autorstwa W. Bartoszewskiego⁹ (il. 6), wspomnienia Jana Karskiego¹⁰ czy kilka tomów kalendarium autorstwa Andrzeja Krzysztofa Kunerta poświęconych Rzeczpospolitej Walczącej¹¹. W omawianym zbiorze znajduje się też kilka wydań *Kuriera z Warszawy* Jana Nowaka-Jeziorańskiego, w tym dwa egzemplarze pierwszego, londyńskiego wydania z 1978 roku, edycje polskie wydane poza cenzurą oraz te najnowsze – z lat dziewięćdziesiątych XX wieku i z pierwszej dekady wieku XXI¹². W tej części zbiorów również znajdują

² Sygn. 954.476, 954.266, 950.315. ³ Sygn. 950.950.

⁴ *Ludność cywilna w Powstaniu Warszawskim*, t. 3: *Prasa, druki ulotne i inne publikacje powstańcze*, wyb. W. Bartoszewski i L. Dobroszycki, Warszawa 1974 – w kolekcji Władysława Bartoszewskiego znajdują się dwa egzemplarze tego wydawnictwa – sygn. 953.923 oraz egzemplarz autorski o sygn. 954.109.

⁵ Ta odbitka stanowi egzemplarz nr 15 spośród 50 egzemplarzy numerowanych i opatrzonych podpisem autora. Jest to zarazem kolejny egzemplarz autorski o sygn. 953.770.

⁶ Pozycja ta o sygn. 953.873 jest obecnie przechowywana w księgozbiornym podręcznym Gabinetów Świadców Historii.

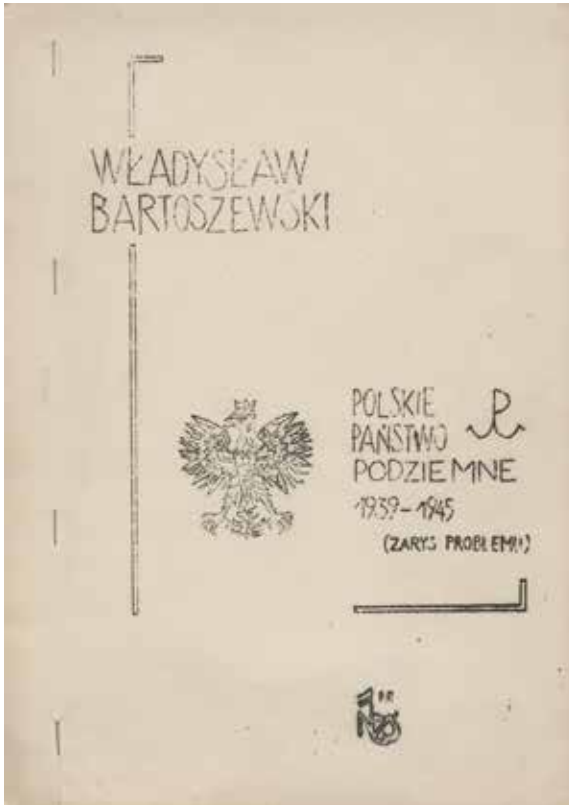
⁷ Sygn. 950.117, 953.872, 952.922, 951.929, 958.399. ⁸ Sygn. 958.099.

⁹ Sygn. 952.703, 953.493, 952.601, 953.492.

¹⁰ Sygn. 954.088, 954.122, 954.930, 954.038, 954.484, 954.485.

¹¹ Sygn. 958.286 t. 1–3, 958.350.

¹² Sygn. 950.543 i 950.544 to londyńskie wydanie z 1978 roku, z kolei sygn. 954.994, 950.545 i 954.759 to edycje późniejsze.

6. Okładka nowego wydania książki *Polskie Państwo Podziemne 1939-1945 (zarys problemu)* Władysława Bartoszewskiego (Poznań 1980). Sygn. 952.703.

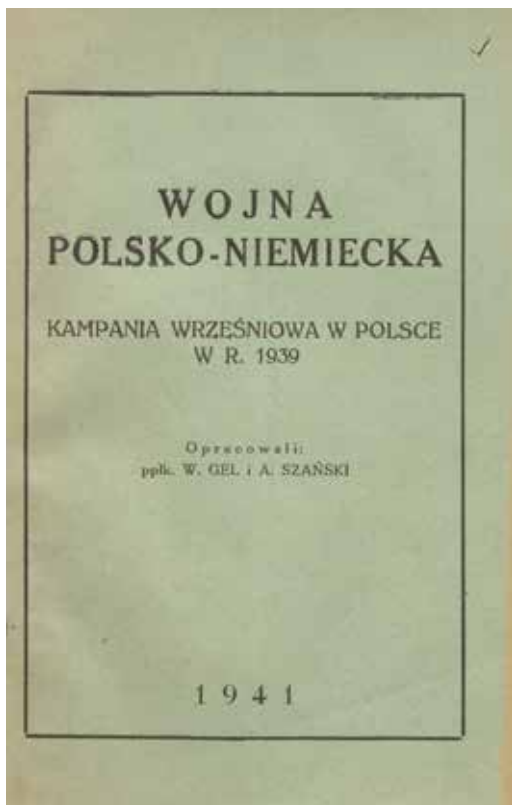
się publikacje polskie¹³ i obcojęzyczne¹⁴, zarówno te wydane w kraju, jak i poza jego granicami. Są wydawnictwa bardziej nam współczesne, ale też takie egzemplarze, które ukazywały się wcześniej – tak w obiegu oficjalnym, jak i poza kontrolą cenzury¹⁵.

Do kategorii wydawnictw związanych z II wojną światową można zaliczyć druki konspiracyjne, czyli wydane pod okupacją niemiecką w latach 1939-1945. Jest to chyba najcenniejsza część darowizny, gdyż tego typu publikacje w tej ilości nie są spotykane w kolekcjach prywatnych. Wśród nich można odnaleźć np. dwa różne wydania pracy pt. *Wojna*

¹³ Sygn. 954.006, 954.297, 954.207, 958.399 i inne.

¹⁴ Do tych należy zaliczyć sygn. 952.922, 953.869, 951.929, 958.070, 950.421 i wiele innych.

¹⁵ Sygn. 953.587.

7. Pierwsze wydanie pracy *Wojna polsko-niemiecka. Kampania wrześniowa w Polsce w r. 1939*, oprac. W. Gel i A. Szański. Sygn. 953.996.

*polsko-niemiecka: kampania wrześniowa w Polsce w r. 1939*¹⁶, która ukazała się pod pseudonimami W. Gel oraz A. Szański. Przyjmuje się, że W. Gel to wspólny pseudonim Wacława Lipińskiego – podpułkownika Wojska Polskiego i historyka, a w latach okupacji działacza ruchu oporu – oraz Edwarda Rydza-Śmigłego – Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych w wojnie obronnej 1939 roku. A. Szański z kolei to Antoni Władysław Pączek¹⁷ (il. 7).

Innym tego typu wydawnictwem jest czwarty zeszyt wydanej w języku niemieckim pracy Sławomira Dunin-Borkowskiego *Totaler Terror. Polen am Marterpfahl*, który ukazał się nakładem Verlag „Freiheitsfront”,

¹⁶ Sygn. 953.996 i 954.005.

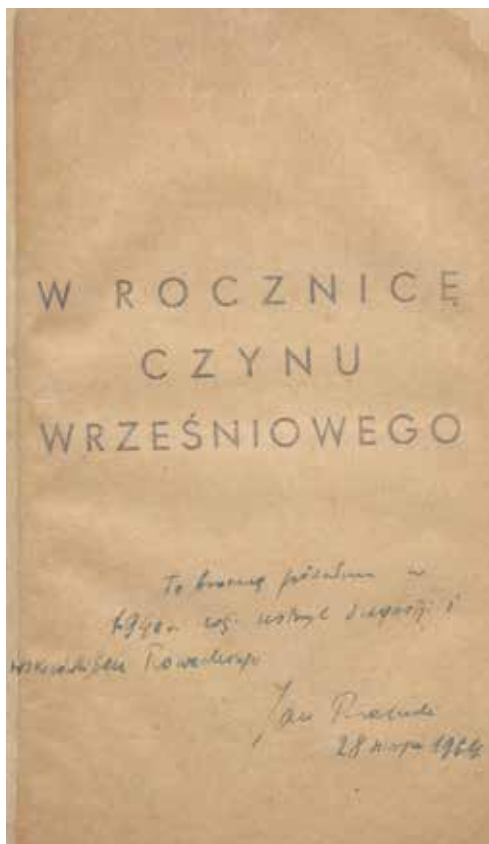
¹⁷ W. Chojnacki, *Bibliografia zwartych i ulotnych druków konspiracyjnych wydanych na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945*, Warszawa cop. 2005, poz. 627; *Słownik pseudonimów pisarzy polskich xv w. – 1970 r.*, Wrocław 1994, t. 1, s. 596; H. Wereszycki, *Lipiński Wacław*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Wrocław 1972, t. 17, s. 402; *Polski Słownik Biograficzny* przypisuje autorstwo dziełka tylko W. Lipińskiemu.

8. Okładka pracy Sławomira Dunin-Borkowskiego, *Totaler Terror*, [H]. 4: *Polen am Marterpfahl* (Warszawa 1943) z ilustracją Stanisława Miedzy-Tomaszewskiego. Sygn. 953.700.

S.D.D., czyli Komendy Głównej AK BIP Akcja „N”. Jest to opis męczeństwa Polaków w czasie II wojny światowej z dwunastoma autentycznymi fotografiami. Całość nosi tytuł okładkowy *Der rote Terror* z przedstawieniem karykatury Stalina autorstwa polskiego grafika i żołnierza ZWZ-AK Stanisława Miedzy-Tomaszewskiego¹⁸ (il. 8). Z kolei broszura *W rocznicę czynu wrzeźniowego* wydana została prawdopodobnie w Warszawie przez „Wiadomości Polskie” w 1940 roku. Zawiera ona informację pisaną ręką autora: „Tę broszurę pisałem w 1940 r. wg ustnych sugestji i wskazówki

¹⁸ W. Chojnacki, *op. cit.*, poz. 196; *Kto jest kim w Polsce. Informator biograficzny*, Ed. 3. red. L. Mackiewicz, A. Żoła, Warszawa 1993, s. 745; sygn. 953.700.

9. Strona tytułowa broszury
*W rocznicę czynu
 wrześniowego Jana Rzepeckiego*
 (Warszawa 1940)
 z autografem autora.
 Sygn. 953.608.

gen. Roweckiego. Jan Rzepecki 28 sierpnia 1964”¹⁹ (il. 9). Interesującym wydawnictwem jest *Kurs szeregowych*²⁰ autorstwa Alojzego Horaka. Jest to 15 zeszytów zawierających podstawy szkolenia wojskowego dla partyzantów w 20 lekcjach. Całość wydawana była przez Komendę Główną Batalionów Chłopskich od sierpnia 1942 do maja 1943 roku²¹. W zbiorze W. Bartoszewskiego znajduje się 7 takich zeszytów. Są to lekcje 2, 6, 7, 8–9, 10–11, 13 oraz 14–15 (il. 10).

Osobny rodzaj druków z okresu wojennego to wydawnictwa, które ukazywały się w innych krajach, np. w Stanach Zjednoczonych czy Wielkiej Brytanii, a które informowały zagraniczną opinię publiczną o sytuacji w naszym kraju. Wśród nich można odnaleźć m.in. prace wydane w cyklu „Documents relating to the administration of occupied countries in Eastern

¹⁹ W. Chojnacki, *op. cit.*, poz. 1207; sygn. 953.608. ²⁰ Sygn. 958.448.

²¹ W. Chojnacki, *op. cit.*, poz. 318.

10. Alojzy Horak, *Kurs szeregowych*, [Warszawa] 1942–1943. Lektje 6–7, 8–11, 13–15. Sygn. 958.448.

Europe” *Extermination of the Polish People and Colonization by German Nationals*²², *German Organization of Courts in the General Government of Poland*²³ opublikowane w Nowym Jorku w 1941 roku, czy pochodzący z 1943 roku dokument, który ukazał się już poza tą serią, *Justice Outlawed: Administration of Law in German-Occupied Territories*²⁴. W tym miejscu nie sposób nie wspomnieć o Janie Karskim, żołnierzu Armii Krajowej. Jako kurier i emisariusz władz Polskiego Państwa Podziemnego oraz członek Rady Pomocy Żydom przy Delegaturze Rządu RP na Kraj był autorem raportów opisujących sytuację wojenną i humanitarną na terenach polskich. Wśród książek z darowizny państwa Bartoszewskich, które zostały wydane w latach II wojny światowej poza naszymi granicami, znajduje się m.in. *Story of a Secret State* jego autorstwa²⁵. Innym przykładem wydawnictw poruszających tę tematykę jest *The Black Book of Polish Jewry*, czyli wielka księga opisująca położenie Żydów w Polsce, wydana w 1943 roku przez The American Federation of Polish Jews we współpracy z The Association

²² „Polonica Zagraniczne. Bibliografia za okres od września 1939 do 1955 roku” (dalej PZ), poz. 3548; sygn. 954.021.

²³ PZ, poz. 4229; sygn. 954.019.

²⁴ PZ, poz. 6236; sygn. 951.192.

²⁵ Sygn. 954.088.

of Jewish Refugees. W zbiorach W. Bartoszewskiego znajduje się odbitka kserograficzna tej pracy²⁶.

Szereg druków z kolekcji Bartoszewskich pochodzących z tego okresu to opublikowane poza granicami kraju wydania polskojęzyczne. Są wśród nich np. utwory Melchiora Wańkowicza, jak *Dzieje rodziny Korzeniewskich*, które ukazały się w Nowym Jorku w 1944 roku²⁷ czy wydane w Londynie pisma Stanisława Cata-Mackiewicza (*Styczeń 1942. Fakty i dokumenty, Nowogródek* – odpowiednio z 1942 i 1944 roku²⁸).

Niemalą grupę zbiorów stanowią judaica, czyli wszystkie wydawnictwa związane z historią Żydów, szczególnie tą z okresu II wojny światowej (jak wspomniana *The Black Book of Polish Jewry*), ale też z szeroko pojętą cywilizacją żydowską. Są to książki autorów polskich i obcych wydane w różnych krajach i w różnych językach.

Są między nimi takie, które traktują o obyczajach narodu wybranego, jak niemieckojęzyczne wydanie dzieła Simona Philipa De Vries *Jüdische Riten und Symbole*, które ukazało się w wydawnictwie Fourier Verlag w Wiesbaden w 1982 roku²⁹ czy *Die Juden: Volk, Geschichte, Religion* Leo Treppa z 1987 roku, które wyszło jako 452 numer serii Rowohlts Enzyklopädie³⁰.

Wiele z judaiców to prace dotyczące sytuacji Żydów, które były wydane w XIX i na początku XX wieku. Należą do nich np. *Dawne ścieżki czyli Porównanie zasad i nauk dzisiejszego judaizmu a religiją Mojżesza i proroków* irlandzkiego pastora i hebraisty Alexandra McCaula z 1843 roku³¹ (il. 11) czy *Genesis duszy żydowskiej* Piotra Lossowa, wydane w Warszawie w 1923 roku³². Na podstawie pieczęci, która znajduje się w egzemplarzu tej ostatniej pracy, można wnioskować, że pochodzi on z księgozbioru H. Szwejkowskiego. Z kolei inny tytuł, związany tematycznie z poprzednim, czyli *Stosunki polityczne u Żydów za czasów Chrystusa Pana* ks. Stanisława Trzeciaka wydane w Poznaniu nakładem redakcji Przeglądu Kościelnego w 1906 roku³³, posiada autograf autora dla Teofila Gapczyńskiego³⁴.

Jednak najliczniej wśród judaiców reprezentowane są książki dotyczące okresu Holocaustu. Należą do nich opublikowane tuż po wojnie (a nawet w jej czasie), jak np. *Życie i śmierć getta warszawskiego* I. Lubera wydane przez Oddział Kultury i Prasy 2 Korpusu w Rzymie w 1945 roku czy

²⁶ PZ, poz. 1162; sygn. 952.347.

²⁷ Sygn. 952.891.

²⁸ Sygn. 952.924 i 952.736.

²⁹ Sygn. 951.474.

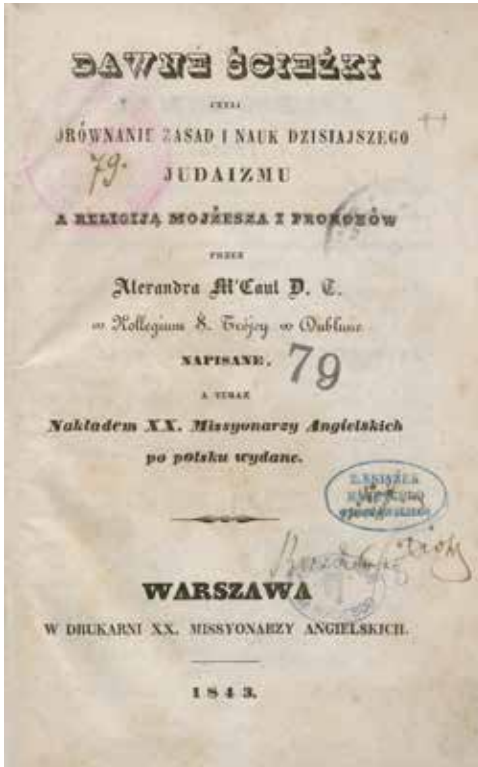
³⁰ Sygn. 951.341.

³¹ Sygn. 951.092.

³² Sygn. 954.451.

³³ Sygn. 951.119.

³⁴ Chodzi tu prawdopodobnie o księdza Teofila Gapczyńskiego, proboszcza parafii w Rogoźnie (*Teofil Gapczyński*, [w:] *Wielkopolscy księża od XVIII do XX wieku* [online] <http://www.wtg-gniazdo.org/ksieza/main.php?akcja=opis&id=995> [dostęp: 15.02.2022]).

11. Strona tytułowa książki Alexandra McCaula *Dawne ścieżki* czyli *Porównanie zasad i nauk dzisiejszego judaizmu a religiją Mojżesza i proroków* (Warszawa 1843). Sygn. 951.092.

angielskie tłumaczenie tej broszurki z 1946 roku³⁵. Najwięcej prac o tej tematyce pochodzi jednak z okresu powojennego. Tego typu tytułem jest *Operation Reinhard: Mass Extermination of the Jewish Population in Poland* Artura Eisenbacha z 1962 roku z dedykacją od autora³⁶. Dużą grupę wydawnictw dotyczących Holocaustu stanowią wspomnienia i biografie. Są to zwykle prace wydawane współcześnie, pisane przez autorów z perspektywy lat. Wśród nich można znaleźć opatrzone dedykacją autora *Utracone dzieciństwo* Yehudy Nira, przyjaciela W. Bartoszewskiego, jednego z dzieci ocalałych z Zagłady, który brał również udział w powstaniu warszawskim³⁷, czy *Wielka wojna małego i dużego Chaskiela* Henryka Palmona (Henryka Fiegelmana), żydowskiego pisarza urodzonego w Polsce, wydana przez łódzką Oficynę Bibliofilów w 1998 roku³⁸.

W zbiorach pochodzących z kolekcji państwa Bartoszewskich znajduje się pokaźna ilość druków, głównie niemieckojęzycznych, które pochodzą

³⁵ Sygn. 951.392 (1945) i 951.261 (1946).

³⁶ Sygn. 950.759.

³⁷ Sygn. 951.026.

³⁸ Sygn. 952.052.

z okresu Trzeciej Rzeszy i są typowymi wydawnictwami propagandowymi. Do takich należy czwarte wydanie *Die Spur des Juden im Wandel der Zeiten* Alfreda Rosenberga, które ukazało się w Monachium w 1939 roku³⁹ (pierwsze wydanie pochodzi z 1920 roku⁴⁰), czy *Der Jude als Weltparasit*, które ukazało się w Berlinie w 1944 roku⁴¹. Książeczka ta, wielokrotnie publikowana, była rozpowszechniana wśród żołnierzy niemieckich w celu podtrzymania ducha bojowego i dla właściwej edukacji (il. 12).

W zbiorze podarowanym Ossolineum przez państwa Bartoszewskich znajduje się bardzo wiele wydawnictw okolicznościowych i pamiątkowych oraz albumów. Są to książki zwykle w językach obcych, a wiele z nich posiada osobiste dedykacje. Do tej kategorii należą liczne publikacje ilustrowane, wydane w kraju i poza jego granicami, które są poświęcone poszczególnym miastom i regionom, jak dotyczące dzielnicy Monachium, Schwabing, dzieło *Schwabing: das Stadtteilbuch* Reinharda Bauera z 1994 roku⁴², *Düsseldorf Panorama* Ralfa Berndta, Alberta Wolfa i Clemensa von Looz-Croswarem wydana w Kolonii w 1996 roku⁴³ czy *Iran: The Ancient Land: In Persian, English & Japanese* autorstwa Afshin Bakhtiar, wydana w Teheranie w 2001 roku⁴⁴. Licznie reprezentowane są też książki poświęcone sztuce i architekturze – całym ich zbiorom oraz poszczególnym zabytkom, tak jak wydany przez Muzeum Miasta Wiednia w 2000 roku album *Blickfänge einer Reise nach Wien: Fotografien 1860–1910 aus den Sammlungen des Historischen Museums der Stadt Wien* oraz *Die Nationalgalerie*, przybliżający berlińską Galerię Narodową, a wydany w Kolonii w 2001 roku⁴⁵. Omawiając tę część kolekcji, należy wspomnieć o kolejnym wydaniu albumu poświęconemu romańskiej katedrze akwizgrańskiej pt. *Der Aachener Dom* z tekstem Waltera Maasa i zdjęciami m.in. Herberta Woopena z 1991 roku⁴⁶.

Liczną część księgozbioru pochodzącego od państwa Bartoszewskich stanowią wydawnictwa biograficzne i autobiografie. Są to m.in. książki poświęcone intelektualistom polskim i obcym, często z ich dedykacjami⁴⁷, ludziom kultury, sztuki i literatury. Do tej kategorii zaliczyć można dzieło poświęcone austriackiemu architektowi Ludwigowi Baumannowi – praca ta, której autorem jest Rudolf Kolowrath, ukazała się w Wiedniu w 1985 roku⁴⁸. Są wśród nich katalogi wystaw plastycznych, jak te Mariana Kołodzieja⁴⁹,

³⁹ Sygn. 951.413.

⁴⁰ *Katalog der Deutschen Nationalbibliothek*, [online] <https://portal.dnb.de/opac/simpleSearch?query=Spur+des+Juden+im+Wandel+der+Zeiten> [dostęp: 9.11.2021].

⁴¹ Sygn. 951.422.

⁴² Sygn. 900.976.

⁴³ Sygn. 900.975.

⁴⁴ Sygn. 901.125.

⁴⁵ Sygn. 901.122.

⁴⁶ Sygn. 900.988.

⁴⁷ Sygn. 950.097, 954.372, 953.592, 950.881.

⁴⁸ Sygn. 901.132.

⁴⁹ Sygn. 951.005, 953.234.

12. *Der Jude als Weltparasit*, [Berlin] 1944. Sygn. 951.422.

czy albumy poświęcone artystom estrady⁵⁰. W tym kontekście trudno nie wspomnieć o obecnych w tej kolekcji licznych utworach literackich – zarówno autorów współczesnych Profesorowi⁵¹, jak i tych tworzących znacznie wcześniej⁵².

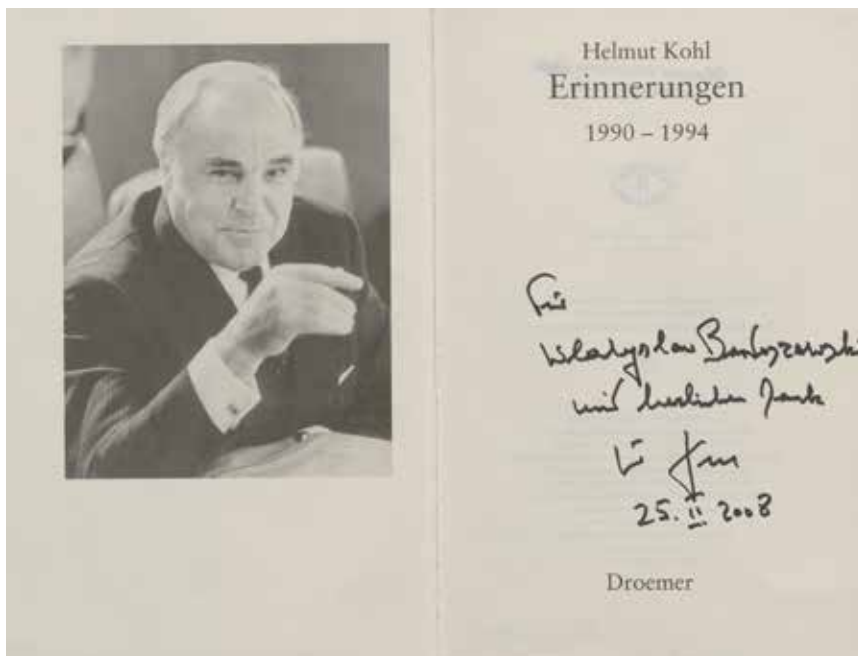
Inną, niezwykle ważną w tej kolekcji grupą zbiorów są życiorysy i wspomnienia polityków, jak *Edward Rydz – Generalny Inspektor Sił Zbrojnych i Naczelny Wódz przed i podczas kampanii wrzesniowej* autorstwa wspomnianego wcześniej Alojzego Horaka. Pozycja ta została wydana w Warszawie prawdopodobnie w 1940 roku⁵³. Zaliczyć do nich można także pisma Szymona Wiesenthala⁵⁴ czy Richarda von Weizsäckera⁵⁵. Bardzo ciekawym przykładem autobiografii są wspomnienia Helmuta Kohla. W omawianym zbiorze znajdują się trzy ich tomy, które dotyczą lat 1930–1982, 1982–1990 i 1990–1994. Z pewnością mogą być interesującym materiałem dla badaczy historii współczesnej. Każdy z egzemplarzy opatrzony jest dedykacją polityka dla państwa Bartoszewskich⁵⁶ (il. 13).

⁵⁰ Sygn. 685.132.

⁵¹ Sygn. 950.519, 954.291, 950.150, 953.097. ⁵² Sygn. 951.846, 952.040, 953.040.

⁵³ Sygn. 953.661. ⁵⁴ Sygn. 951.307, 953.250, 958.158.

⁵⁵ Sygn. 953.837, 715.353, 952.433, 952.108. ⁵⁶ Sygn. 953.460, 950.872 i 952.207.

13. Wspomnienia Helmuta Kohla. Strona tytułowa z dedykacją. Sygn. 950.872.

Bogaty życiorys Profesora i jego żony, ich kontakty i przyjaźnie oraz liczne funkcje przez nich pełnione znajdują odzwierciedlenie w różnorodności księgozbioru, który – jako ich dar – przechowywany jest w magazynach Nowych Druków Zwartych Biblioteki Ossolineum i stanowi bogate źródło do poznania nie tylko historii i polityki xx wieku, ale też życia intelektualnego i kulturalnego tego okresu.

Bibliografia

- Chojnacki Władysław, *Bibliografia zwartych i ulotnych druków konspiracyjnych wydanych na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945*, Warszawa cop. 2005.
- Dedykacje dla Władysława i Zofii Bartoszewskich. Wybór z kolekcji książek*, oprac. Jarosław Maliniak, Wrocław 2007.
- Księga darczyńców Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, red. Marta Pękalska, Wrocław 2017.
- Polonica Zagraniczne. Bibliografia za okres od września 1939 do 1955 roku*, t. 1–5, Warszawa 1975–2003.
- Słownik pseudonimów pisarzy polskich xv w. – 1970 r.*, t. 1, Wrocław 1994.
- Wereszycki Henryk, *Lipiński Wacław*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 17, Wrocław 1972.

PUBLIKACJE ELEKTRONICZNE

Teofil Gapczyński, [w:] *Wielkopolscy księża od XVIII do XX wieku*, [online] <http://www.wtg-gniazdo.org/ksieza/main.php?akcja=opis&id=995> [dostęp: 15.02.2022].

The Ossoliński Archive of Władysław Bartoszewski. Book collection

SUMMARY

The article describes the contents of this part of the donation of Władysław Bartoszewski and his wife – Zofia Bartoszewska to the Ossolineum National Institute, which contains prints from the 19th to the 21st century. The collection is divided into thematic groups, distinguishing, among other things, prints relating to the Second World War and, within these, prints on the Warsaw Uprising. From these, in turn, sub-collections such as conspiracy prints and foreign publications were separated, of which agitational publications issued in the Third Reich are particularly noteworthy. The article presents several alternative ways of classifying the discussed collection; in addition to the already mentioned thematic division or division by place of origin, it presents a division of the prints according to the source of their acquisition, such as donations to Professor and his wife from private collectors collecting them throughout their lives, as well as from institutional donors. The description of the donation was based on the collected collections, accession documents and the Ossolineum catalogue.

KEYWORDS

Władysław Bartoszewski, Zofia Bartoszewska, book collection, Ossolineum, donation, books from the 19th to the 21st century